

„Приказ књиге Изградња модела ресторативне друштвене правде у Босни и Херцеговини”, аутора Лоренса Арманда Френча. Издавач Факултет безбједносних наука Универзитета у Бањој Луци, 2018.

DOI 10.7251/ZBK1901089P	COBISS.RS-ID 8273688	УДК 316.4:172.4:343.2.01(048.83)
-------------------------	----------------------	----------------------------------

Александар Павић, Београд

Вредност не само овог рада професора Лоренса Френча, већ и његове укупне делатности везане за наше просторе, огледа се најпре у његовој доброј намери. То можда звучи помало банално или чак научно небитно – али је управо то квалитет који је највише недостајао – и још увек недостаје – када је реч о приступу грађанском рату у бившој СФРЈ од стране западних чинилаца – од званичника, државних чиновника и дипломата, па до новинара, хуманитарних радника (са и без наводника), јавних интелектуалаца и припадника академске заједнице.

Ако се сложимо да је нужна основа сваке интелектуалне, академске и научне делатности потрага за истином, онда је један од нужних предуслова, осим сувереног владања подацима и општим контекстом дешавања – управо добра намера. Сведоци смо, током последње скоро три деценије, како се и највећи и/или најмоћнији медијски, интелектуални, хуманитарни и академски капацитети могу злоупотребити у негативне сврхе ако подлегну политизацији, односно злоупотреби зарад постизања јавно декларисаних и/или скривених прагматичних, реалполитичких циљева. А њихова злоупотреба је била неминовна у контексту спољних агресивних претензија на ове просторе, односно одсуства добре намере, у чијој основи лежи воља да се дати проблем сагледа широм отворених очију, у свим својим различитим, често сложеним аспектима, са најмањом могућом дозом пристрасности.

Конкретно, у случају бивше Југославије, да је од стране тадашње ”међународне заједнице”, којом су доминирале западне силе на челу са САД, испољена истинска добра воља, односно јасно демонстрирана тежња да се СФРЈ или сачува од крвавог распада или да се, ако се распад већ никако не може избећи, он усмери у правцу мирног, или што мирнијег решења, до крвавог рата који је захватио значајан део бивше заједничке државе, на првом месту бивше Социјалистичку Републику Хрватску и Босну и Херцеговину, а затим и, услед НАТО агресије, и новонасталу Савезну Републику Југославију – или не би дошло, или би сукоб био много мањег интензитета, са много мање жртава и послератних траума.

Рад професора Френча, осим својих научних и социолошких вредности, даје важан допринос сагледавању не само деструктивних последица грађанског рата на друштва која су њиме погођена, већ и деструктивних приступа који су допринели како његовом избијању тако и неуспешним послератним напорима (наводно) усмереним ка санирању његових разорних последица. Сам концепт ресторативне правде коју професор Френч нуди ће многим отворити очи – не само у смислу приказа алтернативног приступа покушајима превазилажења ратног стања, па и непријатељстава, већ и у смислу поређења тог приступа са класичним западним приступима заснованим на тзв. адверсарној правди, односно концепту "добитника и губитника", који је произвео и производи многе негативне ефекте, и то не само код нас, већ и у Северној Америци, где, како нас професор Френч подсећа, живе остаци остатака скоро избрисаних народа, који су подвргнути истинском а не конструисаном геноциду, а потом и суштински истим приступима концепту "правде" као и народи са простора бивше СФРЈ.

Наравно, све то не значи да ће бити могуће или реално применити чак и нека од предложених решења или приступа на нашим просторима, у садашњем времену. Сама судбина Јужне Африке, чија се Комисија за истину и помирење помиње као модел за превазилажење тешког унутрашњег сукоба – нам говори да чак и истинске добре намере, у свету у којем је политичка инструментализација апсолутно свега, па и искрених хумани(тарни)х порива, досегла неслућене висине, нису никаква гаранција делотворног учинка и постизања идеалистичких циљева. Ипак, важно је, чак и у најбурнијим временима, бар сачувати свест о томе шта је исправно а шта није, шта је истина а шта лаж, шта је право а шта правичност, и као залог за нека будућа поколења и као нужну одбрану од често и несвесног утапања у колективну постмодерну, "постистинску" стихију која је захватила друштво и свет.

У томе је можда и највећи допринос рада Лоренса Френча. Не морамо се сложити ни са свим његовим закључцима, па чак ни са свим његовим полазним тачкама. Али осећамо да је то научник кога ће не само истински заинтересовати да сазна зашто се неко с њим не слаже, већ и бити спреман да прилагоди па чак и промени своја становишта. То је и једини прави основ за истинско учење, научну сарадњу и размену мишљења, а управо је то свих ових година недостајало и, нажалост, још увек недостаје.